

Remissvar

Handläggare
Patrik Bergman
Tfn 026-17 99 88
patrik.bergman@gavle.se

Omvårdnadsnämnden

Synpunkter på förslag till Socialt hållbarhetsprogram, dnr 17KFN213

Bakgrund

Omvårdnadsnämnden har beretts möjlighet att lämna synpunkter på förslag till socialt hållbarhetsprogram 2017-2023 (17KFN213).

Programmet ersätter tidigare program och handlingsplaner såsom tillgänglighetsprogram, folkhälsoprogram, Gävle kommuns nationella minoritetstrategiska program, drogpolitiskt program, barn- och ungdomsprogram, integrationsstrategi och strategi mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld.

Sammanfattande synpunkter

Sammanfattningsvis vill nämnden anföra följande:

1. Det hade varit önskvärt att satsa på ett sammanhållet välfärdsprogram med en bredare ansats än den som finns i förslaget till socialt hållbarhetsprogram.
2. Indikatorer med tillhörande målvärden bör inte inkluderas i det sociala hållbarhetsprogrammet.
3. Det bör, i det sociala hållbarhetsprogrammet, förtydligas vad som avses med begreppet ”verksamheter”.
4. Mängden mål i förslaget till socialt hållbarhetsprogram, tillsammans med målen i den balanserade styrningen och övriga strategiska

program, gör det extremt svårt att aktivt följa upp och leva efter alla mål.

5. Begreppet ledningssystem har en annan innebörd inom Omvårdnadsnämndens ansvarsområde än det som anförs i förslaget till socialt hållbarhetsprogram.
6. Eventuella skrivningar i det sociala hållbarhetsprogrammet som formuleras som rättigheter eller visioner bör benämnas just som rättigheter eller visioner och inte som mål.

Allmän synpunkt

Omvårdnadsnämnden anser att ansatsen med ett socialt hållbarhetsprogram är alltför begränsad. Istället för ett socialt hållbarhetsprogram anser nämnden att det hade varit önskvärt att satsa på ett sammanhållet välfärdsprogram, med en bredare ansats än förslaget till socialt hållbarhetsprogram.

Indikatorer med målvärden

Förslaget till socialt hållbarhetsprogram bygger på en modell där eventuella effekter av programmet är tänkta att följas upp med hjälp av en rad identifierade indikatorer. Till respektive indikatorer ska årliga målvärden kopplas. För att en sådan uppföljningsmodell ska fungera krävs att indikatorerna uppvisar en hög grad av validitet. Med detta avses att indikatorerna verkligen mäter det de är tänkta att mäta, det vill säga programmålen.

Flertalet av indikatorerna i förslaget till socialt hållbarhetsprogram är ganska bristfälligt beskrivna, varför det är svårt att uttala sig generellt om validiteten. Det man kan säga är dock att de föreslagna indikatorerna, i många fall, som bäst mäter delar av de föreslagna programmålen. Exempelvis föreslås programmålet ”alla i Gävle kommun har ett tryggt och värdigt boende” mätas med indikatorer som endast avser den relativt begränsade andelen av medborgarna som bor i särskilt boende.

Genom att peka ut indikatorer som inte omfattar hela programmålen och sätta målvärden på dessa riskerar man att fokus hamnar på just den delen av programmålet som mäts och inte övriga delar.

Omvårdnadsnämnden förordar därför att indikatorer och målvärden inte inkluderas i det sociala hållbarhetsprogrammet.

Med detta inte sagt att indikatorer av olika slag inte ska användas i anslutning till det sociala hållbarhetsprogrammet. Omvårdnadsnämnden anser att enheten för social hållbarhet bör få i uppdrag att, under programperioden, årligen genomföra en uppföljning av det sociala hållbarhetsprogrammet. I en sådan uppföljning kan utfall på olika indikatorer (utan uttalade målvärden) användas för att visa i vilken riktning utvecklingen går. Viktigt att framhålla är att en sådan uppföljning som bäst ger en viss indikation på möjliga effekter.

I samband med programperiodens avslutning bör en mer omfattande effektutvärdering genomföras. En sådan effektutvärdering ska, till skillnad från den löpande uppföljningen, ge tydliga svar på frågan i vilken utsträckning programmet nått de uppsatta målen. Effekter i en sådan utvärdering kan presenteras såväl kvantitativt som kvalitativt. Kvantitativt kan de uttryckas numeriskt (antal, volym) eller som procent av något. Kvalitativt kan effekterna uttryckas i form av citat från intervjupersoner till exempel rörande attityder, uppfattningar, motiv eller beteende. Sannolikt behöver en effektutvärdering av det sociala hållbarhetsprogrammet genomföras med en blandning av kvalitativa och kvantitativa metoder.

Benämning av verksamheter

Genomgående används i programmet formuleringen "Gävle kommuns verksamheter". Omvårdnadsnämnden anser att det är befogat att man förtydligar vad som avses med verksamheter. Handlar det om den övergripande nivån (förvaltning, bolag) eller avses olika undernivåer? Inom Omvårdnad Gävles organisation avser "verksamhet" andra linjens nivå.

Implementering av programmålen

Det är, i förslaget till socialt hållbarhetsprogram, inte tydligt uttryckt att de olika programmålen ska inarbetas i handlingsplaner på olika nivåer i förvaltningarna. Om så är avsikten delar Omvårdnadsnämnden Socialnämndens synpunkt att mängden mål i det sociala hållbarhetsprogrammet, tillsammans med målen i den balanserade styrningen

och övriga strategiska program, gör det extremt svårt att aktivt följa upp och leva efter alla mål (se 17SON212).

Begreppet ledningssystem

I stycket 1.3 i förslaget till socialt hållbarhetsprogram beskrivs IT-stödet Stratsys som Gävle kommuns ledningssystem för uppföljning av verksamhetens mål. Omvårdnadsnämnden vill påpeka att begreppet ledningssystem har en annan innebörd inom Omvårdnadsnämndens ansvarsområde än det som anförs i förslaget. Användningen av IT-stödet Stratsys i Gävle kommun lever nämligen inte upp till de krav som ställs på ett ledningssystem i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, vilka såväl Omvårdnadsnämnden som Socialnämnden och Näringslivs- och arbetsmarknadsnämnden har att förhålla sig till.

Mål, rättigheter och visioner

I förslaget till socialt hållbarhetsprogram finns fyra programövergripande mål. Samtliga fyra är formulerade som rättigheter. Omvårdnadsnämnden anser att det visserligen finns många likheter mellan mål och rättigheter, men det finns också avgörande skillnader. Rättigheter fastställer starkare och mer restriktiva relationer mellan rättighetsinnehavaren och den som utfäst rättigheten jämfört med de relationer som uppstår mellan den som satt upp ett mål och objektet för målet. Detta kan exemplifieras med synen på misslyckande. I de fall rättigheter inte uppfylls benämns detta oftast som ”brott mot” eller ”kränkning av” rättigheten. I de fall mål inte uppfylls talas det istället oftast om att målet ”inte uppnåtts” eller liknande.

I förslaget till socialt hållbarhetsprogram finns ett programmål, ”Gävle är en kommun fri från våld”, som i texten på sidan 9 beskrivs som en vision. På samma sätt som ovan anser Omvårdnadsnämnden att det visserligen finns många likheter mellan mål och visioner, men det finns också avgörande skillnader. En vision uttrycks oftast som ett framtida tillstånd som man vill uppnå, och behöver inte uppfylla sådana formella krav på realism, tidsbundenhet eller mätbarhet som oftast förknippas med mål.

Omvårdnadsnämnden anser, utifrån ovanstående, att eventuella skrivningar i det sociala hållbarhetsprogrammet som formuleras som rättigheter eller visioner bör benämnas just som rättigheter eller visioner och inte som mål. Av detta följer att man i programmet även behöver specificera vad som avses med rättigheter, mål och visioner och varför man valt att, i olika delar av programmet, använda de olika begreppen.

Lena Isokivelä
Tf. förvaltningschef
Omvårdnad Gävle